

CIVIL SZERVEZET AZ OKTATÁS ÉS TUDOMÁNY SZOLGÁLATÁBAN*

H. Tomesz Tímea–Balázs László

Bevezetés

■ A civil szervezetek működése és működtetése egyre kiemeltebb szerepet kap a 21. században. Az elmúlt évtizedek során hazánkban is beigazolódott, hogy a kormányzati és gazdasági szektor mellett a civil szervezetek képesek arra, hogy kielégítsék a társadalmi igények széles körét. A hazai civil szervezeteket nagyfokú reaktivitás jellemzi a tekintetben, hogy egy-egy változásra rendkívül gyorsan és néha a korábbi, általánosnak vélt tendenciákat megcáfolóan reagál. A civil szervezetek a társadalmi, politikai, gazdasági élet fontos egységei. Erősítik az emberek társadalmi kötődését; lehetőséget adnak arra, hogy az emberek bekapcsolódjanak a közösségi élet eseményeibe. Hozzájárulnak a társadalmi jóléthez, jelentős tárgyi, anyagi eszközök felett rendelkeznek (Szűts–Szűts–Novák 2023; Varga 2022). Élénkítően hatnak a gazdasági életre, munkahelyteremtő szerepük is egyre meghatározóbb (Lukács, 2007), nagymértékben hozzájárulnak a fenntartható gazdaság és környezet kialakításához.

Bartal (2004) a civil szervezetek funkcionális szempontú megközelítését összefoglalva a betöltött funkciók és a vállalt szerepek szerint értelmezi a civil szervezeteket. A funkcionális elemzések a civil szervezetek társadalmi, gazdasági és politikai szerepeit emelik ki. A társadalmi szerepeket illetően Bartal hangsúlyozza, hogy a szervezetek a demokrácia fontos intézményei: „megjelenítik az autonóm, szabad cselekvés jogát, a civil társadalmi törekvéseket és a pluralizmust. Kezdeményezéseik és újításaik révén hozzájárulnak a társadalom formálásához, a társadalmi integrá-

ciós folyamatok megvalósulásához, a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez, valamint a harmonikus társadalmi élet megteremtéséhez, a társadalom szellemi gazdagodásához azáltal, hogy erősítik az állampolgári öntudatot és a toleranciát. Gazdasági szerepeikben mérhető gazdasági teljesítményeket hoznak létre, megjelennek mint foglalkoztatók és a redisztribúció fontos intézményei (Mook et al. 2016). Politikai szerepkörükben a hatalmi döntések befolyásolói, kontrolljai és jól működő társadalmakban számottevő aktorai” (Bartal 2004: 24–25). Elősegíthetik a diverzitás fenntartását a rugalmasan alkalmazkodó ökológiai és társadalmi rendszerek kialakítása érdekében (vö.: Kerekes 2021: 10; Balázs 2021; Szűts-Novák–Szűts 2019).

Kuti (1998) kiemeli a civil szervezetek szerepét a demokrácia megszilárdításában és megóvásában. A nonprofit szervezetek¹ jelentős társadalomszervező és érdekkartikulációs szereppel bírnak (András–Rajcsányi–Molnár 2015; Kőkuti et al. 2022). Lehetőséget adnak a társadalmi önszerveződésnek, társadalmi alternatívák megjelenítésére (Kőkuti–Tóth 2020; Kovács 2021). Gazdag hálózati beágyazottságuknak köszönhetően az egyéni érdekek sokféleségét képesek csoportérdekké erősíteni – a civil szektor kiterjedtsége bizonyos értelemben a társadalom egészségességének mutatójaként is felfogható. Hangsúlyosan jelenik meg a civil szervezetek szocializációs szerepe: az egyén közösségi ügyekbe való bekapcsolódásával olyan viselkedési formákat sajátít el, mely lehetővé teszi, hogy „polgárként és ne alattvalóként” (Nárai 2004: 621) viselkedjen. A civil szervezeteknek az öntudatos polgár kialakítására is jelentős hatásuk van (Varga 2021). Fontos integratív szereppel bírnak, erősítik az egyén társadalmi kötődését, támogatják a társadalmi tőke létrehozását, képesek a társadalmi struktúra erősítésére. Aktív politikaformáló szereppel bírnak: egyrészt közvetítő szerepet töltenek be a kormány és az állampolgárok között, másrészt képesek az újonnan felmerülő társadalmi igények jelzésére, valamint eszközül szolgálnak a kielégítésükhöz – ebben az értelemben innovátor szerepet is betöltenek a társadalom működésében. Intermedier szereplőként különböző társadalmi rendszerek és alrendszerek között közvetítenek (Nárai 2004; Balázs 2019).

A különböző leírások közös pontja a civil szervezetek összekapcsoló, összekötő szerepének hangsúlyozása. A civil szervezetek ugyan jól elkülöníthető, körülhatárolható módon működnek, mégis külső – formális és informális – kapcsolatrendszereik által hálózatba ágyazottságuk által meghatározottak (Molnár 2010). Célszerűnek tűnhet ezért a civil szervezetek hálózatos vizsgálata (is), amely az egyes szervezeteket nem elszigetelten, hanem komplex kapcsolatrendszerük működésében vizsgálja. A hálózat részeként vizsgált civil szervezet esetében ugyanis a kapcsolatrendszer olyan feladatokra, funkciókra is rávilágíthat, amelyek egyébként nem lennének hangsúlyosak (vö. Kovács 2011). A különböző hálózatok feltérképezése régóta foglalkoztatja ugyan a kutatókat, de átfogó vizsgálata csupán a 20. század végétől datálható (Barabási 2003; Csermely 2020). Az eddigi kutatások alapján elmondható, hogy valós hálózataink nagytöbbsége skálafüggetlen, vagyis a bennük lévő csúcspontok nem egyforma jelentőségűek, kapcsolataik számában eltérőek: sok kicsi fokszámú és néhány kivételesen magas fokszámú csomópont megjelenését figyelhetjük meg bennük.

Barabási (2017) és kutatócsoportja – egyebek mellett – a skálafüggetlen hálózatok két fontos jellemzőjére hívta fel a figyelmet: 1. A hálózatok új csomópontok hozzáadásával növekednek. 2. Az új csomópontok inkább a több kapcsolattal rendelkező csomópontokhoz (középpontokhoz) kapcsolódnak.

A hálózatok ebből kiindulva dinamikusak, növekednek, új pontok jelennek meg, amelyek igyekeznek népszerűség alapján kapcsolódni egymáshoz, szerkezetük is a növekedés függvényében változó.

Az oktatással-neveléssel foglalkozó szervezetek esetében kiemelten fontos a hálózatba szerveződés, hiszen ilyen módon sokkal változatosabb információkhoz tudnak hozzáférni, illetve a tanulási lehetőségek szélesebb körét tudják biztosítani, mint a hierarchikus rendszerek, szervezetek (Van Aalst 2012; Szabó et al. 2011; Bacsa-Bán–Cserné Pekkel 2023).

A Kommunikációs Nevelésért Egyesület, fejlődési történetét tekintve, jó gyakorlatként mutatható be, olyan civil szervezatként, amely felvállaltan kapcsolatot teremt a köz-, és felsőoktatás között, támogatja a tudományos diszkussziót és elősegíti a kommunikációs nevelés ügyét, kapcsolatot ápolva más civil szervezetekkel és ipari szereplőkkel. Jelen tanulmány egy gyakorlati példán keresztül mutatja be a civil szervezetek szerepét a képzési struktúrában, kitér azok kezdeményező, újító szerepére; értelmezi a civil szervezetek hálózati megközelítését, jelentőségét. A Kommunikációs Nevelésért Egyesület gyakorlati példáján keresztül tárgyalja a civil szervezeteknek, a nevelési-oktatási intézmények hálózatában betöltött kezdeményező, újító szerepét. Kitér arra, hogy miként tud egy civil szervezet a kommunikációoktatásban, kommunikációs készségfejlesztésben szakmai-módszertani konzultációjához fórumot biztosítani, illetve kutatásokon alapuló véleményt nyilvánítani a kommunikációoktatás kérdéseiről, segítve ezzel a gyakorló pedagógusok mindennapi munkáját.

2005-ben az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem jogelődjének Kommunikáció Tanszékén találkoztak először a kommunikációs kompetencia, a kommunikációs kultúra fejlesztése iránt elkötelezett szakemberek. Újszerű kezdeményezésnek számított, akkor sem volt, azóta sincs ehhez hasonló szakmai műhely az országban. Az eltelt 14 év alatt számos eseményhez, kezdeményezéshez vezetett az első értekezés, többek között egy azóta már országos lefedettséggel működő, a tudományos törekvéseket és az oktatói ambíciókat támogató civil szervezet megalapításához.

Tudományos műhely és konferenciaszervezés²

Az Eszterházy Károly Főiskola Kommunikáció Tanszékén 2005 őszén előbb spontán, majd 2006 tavaszától szervezett keretek között szakmai viták alakultak ki különféle kommunikációs témák körül. 2006 tavaszán már látszott, hogy a vita túlnő a tanszék keretein, így a folytatáshoz szervezeti formát kellett találni. A Kommunikáció Tanszék négy oktatójának (Aczél Petra, Andok Mónika, Bencze Lóránt, Varga Gyula) kezdeményezésére Miskolcon 2006. július 3-án tíz fővel hivatalosan

megalakult az MTA Miskolci Területi Bizottságának Nyelv- és Irodalomtudományi Szakbizottságán belül a kommunikációtudományi munkabizottság. A további viták immár ennek keretén belül folytak. A munkabizottság később 20 körüli létszámúra növekedett, évenként 6–8 műhelyvitát rendezett, illetve konferenciák, szakmai tanácskozások szervezőjévé, társrendezőjévé vált (Varga 2019).

A 2008-ban első alkalommal megszervezett Tudatosság konferencia igazi, közvetlen előzményét az új rendszerű (kétciklusú, ún. osztott) tanárképzésben megjelent néhány új szak, köztük a kommunikációtanár mesterszak jelentette. Ennek helyi kidolgozásával, az akkreditációs anyag elkészítésével Varga Gyulát, a Kommunikáció Tanszék vezetőjét bízták meg. 2008 elején a Magyar Akkreditációs Bizottság jóváhagyta a szakindítást, ugyanazon év őszén indulhatott a képzés. Ezzel az Eszterházy Károly Főiskola³ Kommunikáció Tanszéke az országban elsőként szerzett (akkreditációs) jogot kommunikációtanárok képzésére. A szakindítás előkészítése során merült föl egy olyan szakmai tanácskozás gondolata, amelyik a kommunikációoktatás, kommunikációs készségfejlesztés módszertani kérdéseit helyezte a középpontba. Az előkészítést motiválta a Media Smart nevű nemzetközi médiaismereti oktatási program hazai képviselőinek együttműködési ajánlata is.

Ilyen előzmények után került sor 2008. április 12-én a *Tudatosság a személyközi és a tömegkommunikációban* című szakmai-módszertani tanácskozásra Egerben, az Eszterházy Károly Főiskola Egészségház utcai épületében. „Becenevét” (Tudatosság) a kommunikációs készségfejlesztéshez kapcsolódó legfontosabb fogalomról kapta, melynek értelmezése szerint a fiatalokat elsősorban nem kommunikálni kell megtanítani – hiszen kommunikálni mindenki tud –, a feladat *tudatosítani* bennük a szituációhoz illő optimális kommunikációs eszközöket, eljárásokat, illetve azok adekvát használatát, alkalmazását.

Az első konferenciákat a Miskolci Akadémiai Bizottság kommunikációtudományi munkabizottsága szervezte, rendezte. A szervezők megfogalmazása szerint e tanácskozások célja: módszertani segítséget nyújtani a magyar felsőoktatásban akkoriban elindult, de a közoktatásban igényelt és folyamatosan népszerűsödő kommunikációs készségfejlesztéshez. További feladatként azt jelölték meg, hogy fórumot teremtsenek az iskolai, az iskolán kívüli és a felnőttoktatásban szintén erőteljesen jelen lévő kommunikációs gyakorlatok (tréningek, kampányok stb.) kapcsán zajló szakmai-módszertani vitáknak. Ez utóbbi kitétel már akkor valószínűsítette, hogy nem egyszeri kezdeményezésről van szó.

Az első tanácskozáson 12 előadás hangzott el a kommunikációs tudatosság és a médiatudatosság témakörében. Ez utóbbihoz kapcsolódott a Media Smart akkor frissen elkészült – *Médiatudorként* magyarított – nemzetközi oktatóprogramja, mely a média és a reklám hatásaival szemben legvédtelenebb, legkiszolgáltatottabb társadalmi csoportnak, a gyerekeknek kívánt megoldást kínálni.

A második tanácskozás nagy újítása volt a – közben elindult – mestertanári képzésben részt vevő hallgatók bevonása. Az elgondolás már csak azért is termékenynek bizonyult, mert a kommunikációtanári képzés levelező tagozaton is folyt, ahol tapasztalt, módszertanilag felkészült, rendkívül motivált gárda jött össze.

A 2011. év korszakhatárnak számít: ekkor, a 4. tanácskozáson alakult meg a *Kommunikációs Nevelésért Egyesület*, ettől kezdve az egyesület és az Eszterházy Károly Főiskola, mai nevén Eszterházy Károly Katolikus Egyetem bölcsészkarán működő *Alkalmazott Kommunikációtudományi Kutatócsoport* közösen rendezi a Tudatosság-konferenciákat.

Az egyesületi, illetve a kutatócsoportokban (az egeri mellett 2015-ben megalakult Sárospatakon a Comenius Kommunikációtudományi Kutatócsoport) folyó munka célja olyan kutatások szervezése, irányítása, amelyek a fiatal korosztály kommunikációs kultúráját, kompetenciáját hivatottak fejleszteni. Az egyesület elnökeként, a kutatócsoportok vezetőjeként Varga Gyula fontosnak tartotta, hogy a kutatómunka ne szakadjon el a közoktatási gyakorlattól, ezért mindvégig szorgalmazta a kommunikációs készségfejlesztés módszertanának tökéletesítését, valamint azt, hogy az évente rendezett – Tudatosság a kommunikációban – konferencia a találkozás és eszmecsere lehetőségét is kínálja az oktatás különböző területein és szintjein dolgozóknak. Ezen törekvését az elnökségi tagok a mai napig fontosnak tartják. Az egyesület fontos csomópont, összekötő kapocs az nevelés-oktatás különböző szintjei és színterei között, de hídként⁴ funkcionál az üzleti szféra irányában is. Az egyesület már a kezdeti törekvéseivel erős kapcsolatot hozott létre a sárospataki intézmény, az egeri egyetem és számos egyesület, ipari partner között. A közvetítés, együttműködés eredményeként indultak útjára azon vizsgálatok, melyek a legkisebb korosztálytól a felsőoktatásba járó fiatal felnőttekig elemezte a kommunikációs készségfejlesztés szerepét, lehetőségeit.

Néhány évvel később az ELTE BTK Szakmódszertani Központtal is komoly szakmai együttműködés vette kezdetét. 2015 tavaszán a 4. anyanyelv-pedagógiai konferenciát a központ és az egyesület közösen szervezte meg a kommunikációs nevelésről a tanítók, valamint általános és középiskolai magyartanárok számára. Hosszú egyeztetéseket és előkészületeket követően 2015. május 9-én Egerben került sor a nagyszabású rendezvényre. A kettős konferencián a plenáris ülésen és a négy szekcióban több mint 30 előadás hangzott el. A kölcsönös szakmai érdeklődés a konferenciát követően sem hanyatlott, a központ tagjai rendszeres előadói az éves rendezvényeknek.

Az egyesület tevékenysége és az éves konferenciák szervezése egybefonódott. A szakmai egyeztetések, együttműködések a konferencia, vagy az azt kísérő kiadványban öltöttek testet, amellelt, hogy az egyesület tagjai és közvetlen partnerei egy emberként hirdették a kommunikációs készségfejlesztés fontosságát. Az egyesület működésének biztosítása az első években szerény tagdíjakból (2021-ig 1000 Ft/év), valamint az egyesület tagjai által tett felajánlásokból valósult meg. A finanszírozás az egyesület működésének költségeit és a konferenciával járó szükséges kiadásokat sem igen fedezte. A működtetést, valamint a konferenciaszervezést a vezetőség és a tagság jellemzően társadalmi munkában végezte.

Az egyesület történetében újabb jelentős fordulatot hozott a pályázati lehetőségek kiaknázása. Az első pályázat beadására – a Nemzeti Kulturális Alaphoz – 2015 őszén került sor.

A próbálkozás sikerrel járt, így a 2016-os konferencia előkészítéséhez nagyobb magabiztossággal, végre szakítva a korábbi garasos szervezéssel, profibb módon, igényesebben és a tanulmánykötet megjelentetésének biztos tudatával foghatott hozzá a szervezőbizottság. A konferenciaszervezés költségeivel egyetemben lehetőség nyílt az egyesület professzionálisabb reprezentálására. Idővel elkészült az egyesület honlapja, valamint lehetőség nyílt olyan tárhelyszolgáltatás igénylésére, amely biztosította a nyilvánosságot a publikált kötetek és az egyesületi események vonatkozásában.

A bátorság kitartott, és a következő őszen, 2016-ban a jubileumi 10. konferencia anyagi háttérét biztosító pályázatát nagyszabásúra tervezte az egyesület, első alkalommal próbálkozott kétnapos tanácskozással. Ez már korábban is fölvetődött, hiszen az évek során egyre szaporodott az előadások száma, a feszített program az idő szorítása miatt viszont kevés lehetőséget adott a vitáknak, hozzászólásoknak, kötetlen beszélgetéseknek, ugyanakkor a bővítés jelentősen megnövelte volna a költségeket (szállás, étkezés). A több éves pályázati finanszírozásnak köszönhetően az egyesület működése stabilizálódott. A vezetőség és a tagok szerepvállalásukhoz mérten részesülhettek jelképes honoráriumban.

Az évről évre tavasszal megszervezésre kerülő konferenciák mind nagyobb közönséget szólítottak meg. Egyre több felsőoktatási intézmény, doktori iskola csatlakozott a konferencia programjához – 2021-ben már 16 felsőoktatási intézményből érkeztek az előadók. Jellemzően azon intézmények oktatói, kutatói és mester- vagy doktori képzésben résztvevő hallgatói csatlakoztak, ahol kommunikációs vagy pedagógusképzés, kutatás szerepelt az intézmény profiljában.

A pályázati lendület egészen 2020-ig tartott ki. A COVID–19 vírus felborította a kialakult folyamatokat és új megközelítést, szervezési keretet követelt meg az egyesülettől. 2020 májusában az egyesület Magyarországon elsőként szervezett konferenciát az online térben. A konferencián 23 előadás 14 egyetem képviselőjében hangzott el. Az online tér vitathatatlan előnyeként kell megemlíteni, hogy a hallgatóság létszáma az egynapos konferencián meghaladta a 100 főt. A finansziális támogatottságot mellőző konferencia mitsem veszített színvonalából az online térben. Ugyanakkor feladat elé állította az egyesület vezetését: pályázati támogatottság híján biztosítani kellett az egyesület fenntarthatóságát, valamint az éves rendezvény megszervezésének, a tanulmánykötet megjelentetésének költségeit. 2022 májusában az egyesület közgyűlése megszavazta a tagdíj megemelését (1000 Ft-ról 3000 Ft/évre), valamint az egyesület vezetése döntött a konferencia regisztrációs díjának emeléséről. Míg a konferencia szervezését és az azt kísérő kötet kiadását az elmúlt 15 évben támogatói és pályázati forrásból valósították meg, addig az utolsó három évben számos esemény – az alapító elnök halála, gazdasági és társadalmi környezet intenzív változása, a pandémia – a konferenciaszervezés folyamatainak, kereteinek újragondolását sürgette. Az egyesület és a konferencia fenntarthatóságát szem előtt tartva a szervezőbizottság a rendezvény önfenntartásának biztosítása érdekében, a regisztrációs díj emelése mellett döntött, bevezetve a korábban nem alkalmazott kedvezményes regisztrációs kategóriákat.

Az Egyesület alapító elnökének, Varga Gyulának a 2021. decemberi halála újabb kihívások elé állította a szervezetet. Az elnöki teendőket, s ezzel együtt a konferenciák szakmai anyagát tartalmazó kötet sorozat szerkesztését Balázs László vette át, aki megválasztását követően újragondolta a szervezet működését. Az oktatók-kutatók megszólítása mellett újabb lendületet vett a mester- és doktori képzésben tanuló hallgatók bevonása. Ennek erősítésére 2023-ban a szervezet elnöksége megalapította a *Legjobb PhD-hallgató előadói díjat*, valamint – a mesterképzésben résztvevő hallgatók ösztönzésére – a *Varga Gyula ifjú előadói díjat*. Az elmúlt két év eseménydús volt az Egyesület életében. A konferencia szervezésére, kutatási tevékenységek közös megvalósítására formalizált együttműködési megállapodás született az Eszterházy Károly Katolikus Egyetemmel, valamint szervezőként és támogatóként a Dunaújvárosi Egyetemmel.

Publikációs tevékenység

A második konferencián vetődött fel a tanulmányok megjelentetésének a gondolata. Az előzőekben elmondottak értelmében a 2008-as előadások *A kommunikáció oktatása* c. füzet sorozat első köteteként egyéves csúszással, csak 2010 elejére jelentek meg *Tudatosság a kommunikációban* címmel (2009-es dátummal). Később sikerült a lemaradást behozni és elérni, hogy az éves közgyűlésen mindig kézbe vehető legyen az újabb kötet. A tanulmánygyűjteményt kezdetben H. Varga Gyula szerkesztette. Idővel bővült a szerkesztői gárda. A megjelent köteteket neves szakemberek (Andok Mónika, Hanák Zsuzsa, Raátz Judit, Szilágyi István, Szőke-Milinte Enikő, Hulyák-Tomesz Tímea, Balázs László stb.) lektorálták.

A sorozat megjelentetésére az akkor még viszonylag fiatal, azóta felfutott *HungarovoX Kiadó*, a 'magyar hang' vállalkozott. Vezetője, az író, költő, dramaturg Kaiser László befogadta a köteteket annak ellenére, hogy a kiadó fő profilja az élő magyar irodalom és a klasszikus szerzők. Igaz, műfaji szempontból náluk széles a választék: a szépirodalom mellett esszé, interjú, tanulmányt és ismeretterjesztő munkákat is megjelentetnek. A 10. kötet esetében már a nyomdai munkákat is ők intézték, ezzel levéve a szerkesztők válláról egy nagy terhet.

Nagyon fontos hangsúlyozni, hogy „az előadások megjelentetése” nem azok pontos követését jelenti, a kötetek nem fedik híven az előadásokat. Három okból: egyrészt nem mindenki kívánta megjelentetni előadásának az anyagát, másrészt el nem hangzott tanulmányok is helyet kaptak a kötetekben. Harmadszor pedig nem mellékes az sem – sőt, talán a legfontosabb –, hogy a kötetek megjelentetésekor a szerkesztők soha nem ragaszkodtak az előadások tartalmához, szerkezetéhez, stílusához. A kötetek tanulmányai ilyenformán gyakran jelentősen eltértek, eltérnek az előadások tartalmától. Ezért is beszélhetünk tanulmánygyűjteményről, nem pedig konferenciakötetről. A kötetek és a tanulmányok az egyesület honlapján elérhetők (www.komnev.hu).

A kötetek tagolása, tartalmi felépítése, logikai szerkesztési elve világos: az egyes fejezetek az elmélettől a gyakorlat felé tendálnak. Az első – elméleti tanulmányokat tartalmazó – fejezetet a kommunikációs készségfejlesztés módszertani kérdéseit taglaló rész követi, és a kötetet általában olyan írások zárják, amelyek egy-egy tantárgy vagy adott iskolai foglalkozás keretében mutatják be a készségfejlesztés tanórai – tanórán kívüli megvalósítási lehetőségeit. A 6. kötetben megjelent, sőt, három cikkel külön fejezetet kapott az újmédia kérdésköre, a digitalizáció, az online tér és a kommunikáció(s készségfejlesztés) kapcsolatának vizsgálata.

Az egyesület éves kiadványa mellett minden lehetőséget megragadt arra, hogy a tagok, a vezetőség témához kapcsolódó ismeretterjesztő (TIT), vagy tudományos munkáinak publikációs teret nyújtson. Ennek köszönhetően számos kötet és tanulmány jelent meg részben vagy egészben az egyesület támogatásával. 2025-től a korábban említett PhD-hallgatói díj nyertesével útjára indul az egyesület új monográfia sorozata is.

Összegzés

Az Eszterházy Károly Főiskola Kommunikáció Tanszékének egykori oktatói szűkösenk ítélték meg a tanszéki keretekben szervezett diszkusziókat. Az MTA-hoz való csatlakozást követően a kommunikációtanár mesterképzés támogatása érdekében egy szakmai műhely megalapítása mellett döntöttek, közhasznú tevékenységként, egyesület formájában. A Kommunikációs Nevelésért Egyesület fórumot és érdekképviselőt biztosít a kommunikációt oktató tanároknak, trénereknek, egyéb kommunikációs szakembereknek. Véleményt mond és állást foglal a kommunikációoktatás, a kommunikációs kompetencia fejlesztésének tartalmi, módszertani és oktatásszervezési kérdéseiben. Szakmai kapcsolatokat épít és ápol más hasonló szervezetekkel, intézményekkel. Arra törekszik, hogy soraiba tömörítse mindazokat, akik felelősséget éreznek anyanyelvünk jelen állapotáért, helyes és kulturált használatáért, jogának és közéleti szerepének képviselőjéért. Együttműködik azokkal az intézményekkel, szervezetekkel és közösségekkel, amelyek tevékenységéhez az anyanyelvi és az igényes magatartáskultúra terjesztése kapcsolódhat. Ezen célok megvalósítása érdekében szakmai tanácskozásokat szervez, tanulmányköteteket, könyveket jelentet meg, szoros együttműködést folytat azon intézményekkel, melyek hasonló célok mentén szerveződnek.

Az egyesület éves nagy rendezvénye, a tanulmányban már bemutatott Tudatosság konferencia, melynek az elmúlt tizenöt évre visszatekintve elmondhatjuk, hogy egy viszonylag szűkebb kört érintő, belterjesebb összejövetelből egy országos ismertségű, sok kutatót, módszertanos szakembert és gyakorló tanárt megmozgató rendezvényé vált. Az eddigi konferenciákon elhangzott előadások száma összességében meghaladja a 250-et. Mint minden hasonló rendezvénysorozaton, itt is összekovácsolódott egy törzsgárda, aztán vannak visszatérő előadók és vendégek, és mindig vannak újak, akik frissítik a tanácskozás szellemiségét.

Az egyesület fenntarthatósága, működtetésének biztosítása lényegi forrás híján – sok magyarországi egyesülethez hasonlóan – a lelkes tagok társadalmi munkájának köszönhetően valósult meg. A kezdeti nehézségek után a pályázati lehetőségek kiaknázása, később a konferencia regisztrációs díjából, valamint az egyesületi tagok tagdíjából befolyt összegek lehetőséget kínáltak egy stabil működés biztosítására. Ami a kiadványokat illeti, az első években sikerült forrást találni a megjelentetésükhöz, aztán szűk esztendők következtek – hasonlóan az egyesület működtetéséhez –, voltak évek, amikor az előállítás egyes feladatait (szerkesztés, lektorálás, tördelés) önkéntes munkával végezték, a nagyobb tételt jelentő nyomdaköltséget pedig az elnök anyagi felajánlásai fedezték. Az idő ezeket az önzetlen segítőköt igazolta, általuk maradt fenn a sorozat, a tizenhat kötet és a bennük olvasható több mint 200 tanulmány.

Visszatekintve a Kommunikációs Egyesület történetére igazolódni látszik, hogy a civil szervezetek kezdeti nehézségeinek leküzdése, az érintettek a nemes cselekedetei hozzájárulnak egy fenntartható működés kialakításához, a Tudatosság konferenciák és kötetek fennmaradásához. Az egyesület munkája országos szakmai műhelyként előrelendítették a kommunikációs képzés kérdését és számos kutatást indukáltak.

Felhasznált irodalom

- van Aalst, h. f. (2003): Networking in Society, Organisations and Education. In: *Networks of innovation for schools and systems oEcd.*
- András, István–Rajcsányi-Molnár, Mónika (2015): The Evolution of CSR and its Reception in Post-Socialist Environments: The Case of Hungary. *Journal Of Environmental Sustainability.*
- Bacsá-Bán A.–Cserné, P. M. (2023): A pedagógusképzés alternatív útjai, egy civil szerveződés jó példája. *Civil Szemle*, 20., (7), pp. 123–137.
- Balázs László (2019): Civil szervezetek és vezetői sajátosságok: vizsgálati lehetőségek szervezetpszichológiai megközelítésből. *Civil Szemle*, 16., pp. 25–41.
- Balázs László (2021): Fenntarthatóság a civil szervezetek vezetésében: Civil szervezetek vezetőinek szervezet- és szociálpszichológiai összehasonlító vizsgálata. *Civil Szemle*, 18., pp. 55–74.
- Barabási Albert-László (2003): *Behálózva*. Budapest: Magyar Könyvklub.
- Barabási Albert-László (2017): *A hálózatok tudománya*. Budapest: Libri.
- Bartal A. M. (2004): *Cél- és érdekorientált szervezetek a nonprofit szektorban: A nonprofit szervezetek új szempontú tipizálása egy empirikus kutatás eredményei alapján*. Alapítvány a Magyar Felsőoktatásért és Kutatásért.
- Csermely Péter (2020): Hálózatok – Mire alkalmasak, mire nem és hogyan tudnak tanulni? In: Balázs Géza–Imrényi András–Simon Gábor (Szerk.): *Hálózatok kutatás. Hálózatok a nyelvben*. Magyar szemiotikai tanulmányok 49–50. Budapest, Magyar Szemiotikai Társaság.
- Kerekes Sándor (2011): Fenntarthatóság és társadalmi felelősség – a globalizálódó világ megoldatlan problémái. *Magyar Bioetikai Szemle*, 3., (1), pp. 4–13.
- Kovács László (2011) Hálózatok kutatás és szociolingvisztika. *Magyar Nyelvőr*, 135., pp. 190–196.

- Kovács, Sz. (2021): A Pilot Study of Cross-Sector Co-Curation: Linking City Fragments of Csepel (HU) and Heavy Woollen District (UK). In: Rajcsányi-Molnár, Mónika–András, István–Németh, István Péter (Szerk.): *Sustainability fields*. Dunaújváros: DUE Press–Partium, pp. 155–176
- Kórkuti T.–Tóth A. (2020): Eltérő kulturális hatások érvényesülése a társadalmi felelősségvállalás nemzetközi összehasonlításában. *Dunakavics*, 8., (6.), pp. 43–51.
- Kórkuti T.–Balázs L.–Rajcsányi-Molnár M. (2022): A felsőoktatási felelősségvállalás egy sajátos módja: Képzési Életpálya-menedzsment Program a Dunaújvárosi Egyetemen. *Civil Szemle*, 19., (4.), pp. 13–126.
- Kuti Éva (1998): *Hívjuk talán nonprofítoknak*. Budapest: Nonprofit Kutatócsoport. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/01300/01398/01398.pdf> (Letöltve: 2023. szeptember 03.)
- Lukács E. (2007): A nonprofit szervezetek magyarországi kialakulásának és jogi szabályzásának jellegzetességei. In: Gubik A. (Eds.): *VI. Nemzetközi Konferencia a közgazdász képzés megkezdésének 20. évfordulója alkalmából. 2.*, pp. 322–329. Miskolc: Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar.
- Molnár László (2020) A hálózatelemzés alapfogalmai – gráfok, centralitás, szomszédosság, hidak és a kis világ. In: Sasvári Péter (Szerk.): *Rendszerelmélet*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó. pp. 23–140.
- Molnár, M. (2010): General Accountability Standards for Hungarian Civil Society Organizations: Towards Organizational Effectiveness. *Advances in Management*, 3., (2.), 14–19.
- Mook, L.–Rajcsányi-Molnár, M.–Wellens, L.–Cordery, C.–Nowland-Foreman, G.–Smith, D. H. (2016): Accountability and Social Accounting in Associations. In: Smith, D. H.–Stebbins, R. A.–Grotz, J. (Eds.): *The Palgrave Handbook of Volunteering, Civic Participation, and Nonprofit Associations*. Houndmills in Basingstoke: Palgrave Macmillan, pp. 1045–1059.
- Nárai M. (2004): A civil szervezetek szerepe és jelentősége az egyének, közösségek, illetve a társadalom számára. *Educatio*, 4., pp. 616–634.
- Szabó Mária–Singer Péter–Varga Attila (Szerk.) (2011): *Tanulás hálózatban*. Budapest: OFI.
- Szűts Z.–Szűts-Novák R. (2023): A social media és az okoseszközök kommunikáció jellemzőinek hatása a pedagógiára.: Elméleti alapvetés a kommunikációs és a neveléstudomány kapcsolatáról. *Magyar Nyelvtör*, 147, (5), pp. 565–582.
- Szűts-Novák, R.–Szűts Z. (2019): A tanári kompetenciák néhány kérdése Imre Sándor pedagógiai rendszerében. *Különleges Bánásmód*, 5., (2.), pp. 55–62.
- H. Varga Gyula (2019) A kommunikációs kompetencia fejlesztésének műhelye. In: Hulyák-Tomesz Tímea (Szerk.): *Generációs készségek a kommunikációs készségfejlesztésben. A kommunikáció oktatása*, 11., Budapest: Hungarovox.
- Varga Anita (2022): Társadalmi felelősségvállalás avagy az esélyteremtő értékteremtés. *Civil Szemle*, 19., (4.), pp. 23–40.
- Varga Anita (2023): A szervezeti kultúra versus esélyegyenlőség. *Civil Szemle*, 20., (7), pp. 61–75.

Jegyzetek

- ¹ A civil szervezet és nonprofit szervezet kifejezéseket jelen tanulmány szinonimaként kezeli.
- ² A történeti áttekintés kezdeti időszakának összefoglalása Varga Gyula (2019) munkája alapján készült.
- ³ A tanulmány következetesen a korban meghatározó elnevezéseket használja: az Eszterházy Károly Főiskola a mai Eszterházy Károly Katolikus Egyetem jogelődje.
- ⁴ A híd kifejezés itt köznapi jelentésében szerepel, ti. a hálózattudományban a hidak olyan a kapcsolatot (relációt) jelölnek, amelyek elmozdítása megszünteti egy gráf összefüggő jellegét (Molnár 2020).